8V
29219/P

SINGULARES QUASDAM OBSERVATIONES

CIRCA MERCURII USUM INTERNUM

LOCO

DISSERTATIONIS ANNIVERSARIÆ

PUBLICO EXAMINI

EXPONIT

CHRISTIANUS LODBERG FRIIS

MED. D. ET P. P. O.

RESPONDENTIS PARTES

SUSCIPIENTE

GEORGIO NICOLAO HOLM

Phil. Bacc. & Phyſ. St.

IN AUDITORIO SUPERIORI



Die 23 Septembris M. DCC. L. h. a. m. ſ.

HAFNIÆ,

Typis *Directoris* SACR. REG. MAJESTATIS & *Univ.* Typogr.

JOH. GEORG. HÖPFFNERI.

Imprimantur

J. B. von BUCHWALD, Dr.

PROOEMIUM.

Nihil æqve Philoſophorum divexavit ingenium, qvam disqviſitio de Mercurio ejusqve partibus conſtitutivis & intima mixtione; ſed poſt longas ambages nihil aliud inde emanavit, niſi meræ conjecturæ & externarum qvarundam mercurii qvalitatum deſcriptio. Nec mirum, cum vix aliud in rerum natura mixtum adeo homogeneum, & in partes conſtitutivas non ſeparandum exi-

ſtat, ac idem ipſum: nam licet in minutiſſimos atomos facile dividi poſſit, tamen id ſemper in aggregato fit, & qvælibet pars naturam ſuam retinet, ita ut ipſe mercurius ſit & maneat. Hinc pro elemento a qvibusdam habitus eſt; ſed potius productum naturæ & originis metallicæ eſſe liqvet. Mera certe jactantia eſſe videtur, qvod Helmontius ſcribit: *Qvamdiu mercurius revivificari poteſt, non eſt remedium boni viri.* Nam ex qvovis præparato mercuriali, adhuc noto, mercurius revivificari poteſt, &, niſi in præparatione ante evolaverit, idem ſemper fieri poſſe veroſimile eſt. Non obſtante tamen hac difficultate in principiis vel elementis mercurii detegendis, ſumma illius energia in variis affectibus refractariis corporis humani debellandis ſatis innotuit, & innumeris experimentis jam dudum confirmata eſt. Mihi etiam, in praxi ſat copioſa antea verſato, contigit varia circa uſum mercurii internum obſervare, & per repetita experimenta diſcere, qvæ forſan ad uberiorem praxeos medicæ illuſtrationem aliqvid conferre poſſunt: ex qvibus ſingulares qvasdam obſervationes de mercurii dulcis uſu in qvibusdam affectibus faucium ſe-

le-

legi, qvæ dignæ mihi viſæ ſunt, ut uberius hac Diſſertatione explanarenrur. Sederat qvidem animo inceptam antea telam pertexere, & de morbis ætatum porro agere; ſed variæ cauſæ, eæqve non levis momenti, me impulerunt, ut ſeriem illam tantiſper interrumperem, & de hiſce in præſenti agerem. Totam autem pertractationem in tria capita dividere commodum viſum eſt, ita ut Imum Generalia qvædam præmiſſa circa mercurium contineat, IIdum varios ejusdem uſus in diverſis corporis humani affectibus, & diverſa illius præparata oſtendat, & IIItium deniqve ſingularem Mercurii dulcis uſum in qvibusdam affectibus faucium, cum tribus caſibus practicis annexis, ſiſtat: de qvorum fide eo minus dubitare fas eſt, qvo facilius mihi ſuppetit luculenta de illorum certitudine teſtimonia afferre. Deum interim T. O. M. obſecramus, ut hæc omnia in nominis ſui gloriam & proximi ſalutem dirigat.

CAPUT I.

Generalia qvædam præmiſſa circa Mercurium ſiſtens.

§. I.

Qvid per nomen Mercurii intelligendum ſit, nemo facile, ut opinor, in dubium vocabit: nam licet denominatio hæc non niſi analogiæ cuidam imaginariæ inter planetam & metallum hujus nominis innitatur, tamen Mercurii nomen jam uſu ita invaluit, ut nullo alio freqventius vel uſitatius appelletur; unde & illud ipſum retinere voluimus. An metalli nomine recte inſigniatur, vel an potius ſemi-metallum, aqva metallorum dicendus ſit, jam litem meam non facio: a multis tamen inter metalla refertur, licet ſemiperfectum potius qvam per-
fectum

fectum metallum eſſe videatur. Vocatur alias argentum vivum a fulgore ſuo argenteo & tremula fluiditate, qva gaudet; a Græcis, ut Dioſcoride, *ὑδράργυρον* vel *ὑδράργυρος*, qvaſi argentum aqveum, ab Ariſtotele & Theophraſto *ἄργυρον χύτον* item *ἄργυρον κίνητον*, argentum fuſum, mobile appellatur. Cætera arabica, myſtica &c. nomina merito præterimus, cum de vocabulis ſollicitos eſſe vix refert.

§. II.

Veteribus qvidem non incognitum fuit argentum vivum, cum de illo varia in medium protulerunt tam Plinius qvam Dioſcorides, Galenus & alii Græci Medici; ſed in eo omnes conveniunt, qvod infidum, exoſum & deleterium pharmacum ſit: imo Plinius Hiſt. Nat. Lib. 33. Cap. 6. *Vomicam liqvoris æterni argentum vivum* appellavit, & *venenum rerum omnium*, & addit: *Exeſt & perrumpit vaſa permanans tabe dira.* Hinc mirum non eſt ex illis neminem exſtitiſſe, qvi medicamentum adeo diffamatum in uſum trahere auſus fuerit: donec tandem Arabes Mercurii uſum ad morbos cutaneos & ulcera ſananda applicare inceperunt, & ejus uſum admodum efficacem deprehenderunt; attamen intra externum ejus uſum ſubſtiterunt, nec interius illum exhibere tutum ſatis viſum eſt. Ingruente autem ante duo circiter ſæcula, & qvod excurrit, nova illa & tetra lue venerea, remedia Galenica conſtanter eludente, novo medicationis genere opus fuit, & Mercurii vires in hoc morbo ulterius experiri Medicis placuit: primo tamen modo externum Mercurii uſum adhibuerunt, donec Johannes de Vigo

& Jacobus Carpus ipſum argentum vivum, vel præcipitatum rubrum interne ad ſalivationem excitandam exhibere cœperunt. Stupuerunt qvidem ad eam rem primo Scholæ Medicæ, & horrore qvodam percellebantur; ſed felix remedii ſucceſſus obtrectatorum calumnias delevit, & ipſos ad ſimilia tentanda viam aperuit: Deinde Theophraſtus Paracelſus & alii chymiæ ſtudioſi ſeqvuti varia circa Mercurium tentamina inſtituerunt, & tot generoſa remedia mercurialia in lucem protulerunt, ut, frendentibus licet Galenicis, dirum hoc, ſic dictum, venenum in ſalutare medicamentum transformaſſe merito viſi ſint. Fatendum tamen eſt, illos etiam multa præparata mercurialia commendaſſe, & nimiis laudibus oneraſſe, qvæ experientiæ non reſpondent, ſed potius intus data periculoſa, infida & ægris interdum funeſta eſſe poſſunt; unde merito ſelectus aliqvis mitiorum mercurialium habendus eſt, ne promiſcuo uſu plus damni qvam emolumenti afferant.

§. III.

Miram Mercurii indolem & partes conſtitutivas nemo adhuc Philoſophorum & Chymicorum indagare potuit unde Fallopius Mercurium *naturæ dixit miraculum*: & re vera vix ſimile qvid in rerum natura invenitur, dum in perpetua fluiditate exiſtens ſine omni tamen humiditate eſt, ita ut merito Chymicis fluor ſiccus, manus non madefaciens audiat; cui accedit tanta mercurii gravitas, ut, excepto ſolo auro, reliqva omnia metalla pondere vincat: qva non obſtante, in igne adeo fugax eſt, ut paulo intenſiore illius calore ſub vaporis fere inſenſilis ſpecie penitus exhalet. Phyſici

ſici qvidem rem ita explicare tentant, qvod terra ſolida fuſilis & vitreſcens cum ſubſtantia unctuoſa, plus minus acida, mixta in locis ſubterraneis originem reliqvis metallis præbeat, & ſimili modo ad Mercurium producendum concurrat; qvod a *Bechero in Phyſica ſubterranea* & aliis per varia experimenta plenius diductum eſt. Sed hæc omnia vix ad generalem aliqvam de Mercurio ideam formandam ſufficiunt, nedum ut ad proprietates ejus & effectus in cætera metalla & corpora animata explicandos, aliqvam lucem afferrent. Nemo certe majore ſtudio & magis impigro labore in Mercurii naturam inqviſivit ac celeb. Boerhavius, qvod duæ de Mercurio Diſſertationes, altera Societati Regiæ Londinenſi, altera Academiæ Pariſienſi oblatæ, ſatis teſtantur: poſt tot vero & per plures annos continuatos labores, invenit qvidem Mercurium ſolo concuſſu mechanico verti poſſe in pulverem nigrum, ſaporis metallici æneï, cum alias ex ſe inſipidiſſimus ſit; eundem tamen pulverem per ignem iterum in verum hydrargyrum redire. Sic etiam ignis vi actus poſt 52 deſtillationes pulverem dedit acrem, rubrum, ſplendentem, deorſum & ſurſum purgantem, ſed ex unciis XVIII Mercurii modo drachmas qvatuor cum ſemiſſe hujus pulveris; poſt qvingentas & undecim deſtillationes plus qvidem pulveris receptum, ſed idem tamen ſolo igne, licet majore, iterum in Mercurium verſus eſt, ita ut non niſi grana qvindecim fixa remanſerint; qvæ etiam poſtea ad leges artis cum plumbo examinata avolarunt, & fixi nihil remanſit. Mitto alia experimenta; ſed ex hiſce tuto ſatis cum celeb. Boerhavio concludere poſſumus, naturam Mercurii conſtantem,

ſim-

ſimplicem in diſſimilia ſeparari non poſſe deſtillando, nec in fixum & volatile, nec in purum & impurum, nec in fœcem & defœcatum, nec in elementa diverſa; licet id vanis Alchemiſtarum pollicitationibus adverſetur.

§. IV.

Mirandum tamen hoc & ſimplex fluidum metallicum, per ſe blandum & iners remedium apparens, largiore aliqvantum uſu vel extus applicatum, vel intus aſſumptum miro modo corpus humanum aggreditur, dum illud totum fere mutat, ſangvinem fundit & diſſolvit, & vel per ſalivationem, vel per alvum, vel per ſudorem &c., ſi repetitis vicibus uſurpatur, educit. Cauſam hujus mirabilis effectus in ſangvinem, poſt Pitcarnium, varii celeberrimi viri ex ſola gravitate argenti vivi deducere ſategerunt: unde Boerhavius in Tractatu Med. de lue aphrodiſiaca illum ſic explicat: *Argentum vivum qvacunqve via immiſtum ſangvini vitali, cum ſit ſangvine ipſo decies & ter ponderoſius, agetur vi cordis & arteriarum contractione tanto majore impetu in compagem ſangvinis, ut eam penitus deſtruat, globos rubros reſolvat, ſeroſas flavas ſphærulas imminuat, reliqvasqve etiam partes ejusdem in minutiſſimas frangat, & ita in laticem ſubtilem, putridum, vaſis exeuntem convertat.* Et poſtea: *Tandem & maxime immutabile hoc ipſum foſſile videmus, omniumqve fere cognitorum corporum omnium minime rodens vel acre. Qvibus ſane cunctis rite expenſis, apparet vera vis, qva ad expugnandum hoc malum* (ſc. luem veneream) *ſolus efficax, ſufficiens ſolus Mercurius habetur. Vera ratio, qvia omnes corporis humores in ſubtilitatem a-*

qvæ

qvæ convertit, olei tenacitatem dividit, facit hinc, ut evadant omnes adeo diſſoluti, ſpecie ſalivæ, ſeri diarrhoici, urinæ citæ, vel ſudoris, ſponte de corpore eliminentur, veteres ita univerſi expellantur &c.

§. V.

Sed ſi pace tantorum virorum dicere liceat, varia ſunt qvæ repugnant, ut ex ſola mercurii gravitate omnes ejus effectus derivare conſentaneum ſit. Ut enim taceam, Mercurium non adeo præciſe in ſangvinem agere videri, ſed potius in lympham & ſerum ſangvinis, illud attenuando, colliqvando, corrigendo & evacuando; certe effectus ille, qvem qvædam præparata mercurialia, etiam in parva doſi propinata, producunt in corpore humano, vix ex ſola gravitate explicari poſſunt, cum in his pauca grana idem efficiant, qvod longe major Mercurii vivi qvantitas vix præſtare poteſt. Sic de nobili viro narrat Boyleus, cæcitate langvida & confirmata utriusqve oculi laborante, qvem Empyricus juſſerat, ut bina grana pulviſculi mercurialis, (qvem poſtea turpethum minerale fuiſſe dixit) naribus attraheret; unde ſtatim vomitu, ſudoribus, ſedibus, urina, ſaliva, lacrymis, decem aut duodecim horarum operatione, adeo commotus fuit, ut caput ejus plurimum intumuerit; tertio tamen aut qvarto die poſt hæc facta gradatim rediit viſus, & poſt menſem philoſophicum acutior qvam antea factus fuit. Ex qva hiſtoria patet, a ſolo pulviſculi mercurialis attactu in naribus internis omnes mercurii vivi effectus ortos fuiſſe. Unde celeb. van Swieten, qvi etiam hanc hiſtoriam allegat *Tom. I. Comment. in Aph. Boerh. pag. 208.*

9. non immerito dubitat, an argenti vivi efficacia a communibus omnium corporum proprietatibus pendeat, & an non potius ſingulari ejus naturæ, per experimenta demum cognoſcendæ, hæc attribui debeat. Recte igitur concludit: *Sufficit Medico noviſſe, qvid agat argentum vivum corpori applicatum, licet modum, qvo agat, ignoraverit.* Multa enim alia ſunt remedia, qvorum virtus non magis patet inqvirentibus. Certe ſiqvis inſolitas hujus metalli proprietates paulo attentius conſideraverit, nec adeo miretur, effectus illius tam ſingulares, promptos & efficaces eſſe: ut enim cætera taceam, nonne res eſt attentione digniſſima, qvod, ut antea dictum, cum corpus ſit ponderoſiſſimum, tamen per ignem, nec adeo intenſum, non ſolum volatilis fumi modo in auras diſſipetur, ſed etiam ſtupendæ adeo exiguitatis particulis polleat, ut omnium metallorum poros (præter ferri) prompte ſubeat, & ſingularum partium cohæſionem ita divellat & disjungat, ut ſub minima mole Mercurii globulis qvaſi innatent, & corpus fere cereæ ductilitatis conſtituant, qvod in ſic dicta amalgamatione metallorum qvotidie videmus; dum enim denſiſſimorum corporum, velut auri, poros tam facile ingreditur, tenuioribus, qvam ipſa aqva, particulis conſtare neceſſe eſt.

CAPUT II.

De generali uſu Mercurii in variis affectibus corporis humani, & diverſis illius præparatis.

Mul-

§. I.

Multiplicem Mercurii uſum eſſe in variis affectibus corporis humani, nemo, ut opinor, hoc tempore facile negabit; nec ſane ad ſolos affectus venereos, & ad ſalivationem excitandam virtus illius reſtringenda eſt, cum in plerisqve ſeri & lymphæ depravationibus mirabilem ſæpe efficaciam exſerat, præſertim vero muciditatem & viſciditatem ejus corrigit, attenuat & colliqvat, glandularum præcipue, & etiam aliorum tubulorum obſtructiones reſerat; præterea inter phlegmagoga Mercurius dulcis principem fere locum ſibi vindicat, unde purgantibus & laxantibus freqventius hoc ſcopo admiſcetur, eo qvidem meliore cum ſucceſſu, qvo rarius moleſtam alvi adſtrictionem relinqvit, qvæ ſæpius reliqvorum purgantium, præſertim reſinoſorum, uſum inſeqvitur. Uſus Mercurii anthelminticus etiam extra omnem dubitationis aleam poſitus eſt, ita ut ad hunc, tanqvam ad ſacram anchoram, practici ſæpe confugiant, ad lumbricos enecandos & e finibus corporis expellendos. Taceo jam cognitum ejus uſum in ſcirrhis pertinacioribus reſolvendis, in ſcabie omnis fere generis debellanda, uti etiam repulſa ad cutem iterum propellenda, in ulceribus cacoëtheis & aliis mali moris, item in cataracta incipiente & multis aliis affectibus. Prætereo etiam externum uſum mundantem, abſtergentem, cosmeticum &c. cum de omnibus Mercurii dotibus medicis hic agere non decrevi, nec etiam arcti Diſſertationis limites ſinunt. Satis eſt indigitaſſe, uſum Mercurii in Medicina facienda re vera polychreſtum & admodum efficacem eſſe, ita ut fruſtra ſœpe ab aliis qvibuscunqve re-

remediis id exſpectetur qvod ab energia illius effici poteſt. Nam propter figuram globoſam, lævigatam & in minimas partes diviſibilem, tum etiam gravitatem omnes fere corporis receſſus ſubit, humores viſcidos & immobiles illis inhærentes exagitat & in motum ciet, & fibras motrices impulſu ſuo & gravitate laceſſendo, ad freqventiores ſyſtoles incitat, ſicqve celeriorem humorum motum prouocat; unde patet in illis demum caſibus uſum ejus freqventiorem nocere poſſe, qvi concitatiorem ejusmodi commotionem non ferunt; e. g. ſi nimia humorum ejusmodi ſpiſſiorum adſit abundantia, & præſertim ſi viſcera interna ſimul læſa fuerint, & vel ulceroſis corruptionibus, vel ſcirrhis inſanabilibus obſeſſa: tunc enim humores ſæpe nimium in viſcerum vel aliarum partium nobiliorum ſubſtantiam impelluntur, & tranſitum non inveniunt. Sed hæc Medici culpæ & humorum vitio potius, qvam Mercurio imputanda ſunt.

§. II.

Cum viderent Chymici tantos & tam mirabiles effectus ab uſu Mercurii in corpus humanum redundare, hoc ſibi præcipue propoſuerunt, ut per diverſas præparationes, amalgamationes, ſolutiones, præcipitationes, ſublimationes, abſtractiones &c. draſtica ſua vi exueretur, & nimia mobilitate privaretur, ita ut in forma pulveris melius adhiberi poſſet. Licet autem Mercurius crudus & vivus parum vel nihil draſticæ violentiæ in ſe contineat, & multo tutius cum ſolo ſaccharo mixtus propinari poſſit, qvam plurima ex iſtis præparatis, magnificis qvidem jactata nominibus, & magnis

gnis verborum ampullis a Chymicis laudata, ſed ſæpius noxia, infida & periculoſa ipſo uſu reperta, e. g. turpethum minerale, Mercurius præcipitatus ruber, Mercurius vitæ, ab aliis per jocum Mercurius mortis dictus, de qvo tamen fatendum eſt, qvod potius productum antimoniale qvam mercuriale ſit. Nihilominus varia proſtant præparata mercurialia, qvæ longa & indubitata experientia laudem ſuam tueri poſſunt, & qvotidiano uſu probatiſſima ſunt. Inter hæc, ut notiſſima, nominare placet cinnabarin ejusqve varias ſpecies, nomine qvidem ſed uſu parum diſcrepantes, Æthiopem mineralem & mercurium dulcem.

§. III.

Hæc tria qvidem in eo differunt, qvod Mercurius in cinnabari a ſulphure adeo ligatus & fixatus ſit, ut ſuam agilitatem & mobilitatem fere nimium exuerit; unde certe in majore multo doſi exhiberi debet, qvam hodie fit, ſi in gravioribus lymphæ vel aliis generis nervoſi vitiis aliqvid moliendum ſit: pauca enim grana pulveri addita potius ſpeciem coloris illi conciliant, qvam effectum aliqvem notabilem præſtant. Tutisſime ad ſcrupulum unum vel dimidiam drachmam adſcenditur, & ſic mirabilem ſæpe efficaciam reſolvendi & ſedandi exhibet, modo in pulverem ſubtiliſſimum redigatur, & primarum viarum robur non deſit; cum alias facile muco ventriculi adhæreat, & preſſione ſua nimium gravet. Æthiops mineralis magis activæ indolis eſt qvam cinnabaris; dum enim in hoc per extemporaneam commixtionem ſulphur cum Mercurio unitur, vim Mercurii non adeo ligat & infringit, qvin

mobilitatem & agilitatem aliqvo modo retineat, adeoqve majorem penetrandi vim exercere poſſit; hinc in affectibus puerorum convenientiſſimum eſt remedium, ubi fortiorem mercurialium, minus ligatorum, operationem in tenerioribus corporibus pertimemus, & tam ad lumbricos enecandos, qvam varia lymphæ vitia corrigenda magno cum fructu uſurpatur. Nec in adultiorum affectibus iners eſt, modo in conveniente doſi, nec parce nimium adhibeatur. Hæc ambo vero longe agendi vi & efficacia ſuperat Mercurius dulcis rite paratus, qvi ob minus ligatam Mercurii activam indolem multo potentius operatur, & in humores corporis humani vim ſuam exſerit, eosdem exagitando, colliqvando & in motum ciendo. Licet autem medicamentum per ſe tutiſſimum ſit, majore tamen circumſpectione opus eſt in eodem adhibendo, dum exigua doſeos mole plus præſtat, & in partes tam ſolidas qvam fluidas agit, qvam reliqva duo majori in doſi adhibita. Repetitis etiam doſibus propinatus facile moleſtam ſalivationem exitare poteſt, præter intentionem Medici agentis. Juſtis ergo cautionum limitibus uſus ejus merito circumſcribendus eſt; & primo videndum, ut Mercurius dulcis legitime præparatus ſit, deinde ut bene trituratus, lævigatus & in minimas particulas diviſus pro uſu interno adhibeatur; præterea ne in talibus affectibus applicetur, ubi uſus ejus qvodammodo nocere poſſit. Sic e. g. in affectibus cancroſis, ulceribus ſcorbuticis & aliis internis, ſcirrhis ſangvineis &c. paulo largior illius uſus merito ſuſpectus eſt, uti etiam in hydrope, affectibus ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis, arthriticis &c.; nec promiſcue gravidis, in-

fan-

fantibus, ſenibus vel mulieribus tempore menſium fluxus uſus ejus ſvadendus eſt.

§. IV.

Non defuerunt Chymici experti, qvi ſubtiliore adhuc indagatione Mercurii vim tali modo infringere laborarunt, ut nullam qvidem ſalivationem uſus ejus excitaret, virtutem tamen penetrantem retineret, & tam luem veneream, qvam alios morbos refractarios pari efficacia curaret. In hanc rem varias excogitarunt methodos, qvarum optima variis celeberrimis viris, & inter alios Frid. Hoffmanno viſa eſt, qva ſtannum vel, qvod melius adhuc, aurum per ſingularem encheireſin ita intime uniatur cum Mercurio, ut cohibeat qvidem nimium globulorum mercurialium impetum, at vero non adeo figat & obtundat penetrandi vim, qvin idem poſſit præſtari hoc medicamento in ſanandis morbis refractariis & rebellibus, ac alias a Mercurio minus ligato exſpectatur, ſine tamen turbulentis & periculoſis commotionibus, qvæ ſalivationem comitantur. Et medicamentum re vera egregium & penetrantis ſatis efficaciæ hoc modo parari poſſe minime negem; ſed an omne id, qvod alias a Mercurio magis libere agente effici conſtat, præſtari poſſit, merito dubito; obſtat enim ſimplex & conſtans Mercurii natura, & in diſſimilia non ſeparanda, ut Cap. I. §. 3. vidimus, qvo minus hoc modo ligatus, & per ſtanni vel auri partes diffuſus efficaciam ſuam retineat, & in partes corporis humani pari agilitate agat; nam id ſi fieret, certe non adeo tutum & a ſalivationis incommodis liberum omnino remedium foret, qvin majore aliqvantum doſi

exhibitum facile violentas commotiones excitaret qvæ alias a mercurialium crudorum uſu metuendæ ſunt.

§. V.

Hiſce rationibus, ut puto, inducti Practici qvidam cordatiores, potius Mercurii dulcis uſum retinere, utpote medicamenti longo uſu comprobati, voluerunt; illius tamen vim tali modo cohibere anniſi ſunt, ut ad alvum ſalivamqve movendas non adeo ferretur, idqve additione talium rerum, qvæ ipſam virtutem Mercurii dulcis adjuvare poſſent, ita tamen, ut ſine moleſtia penetrationem & efficaciam ſuam exſereret. Hinc nata compoſitio, qvæ in Actis Edinburgenſibus (*Medical eſſays and obſervations reviſed and publiſhed by a Society of Edinburgh*) Vol. I. pag. 46. ſqq. a cl. D. Andr. Plummero ſub nomine medicamenti alterantis ex Mercurio propoſita, & deinde a variis Practicis ſummo cum applauſu adoptata eſt. Conſtat hoc ex æqvalibus partibus calomelitis, ſive mercurii dulcis ſexies ſublimati, & ſulphuris aurati antimonii, qvod probe mixtum, mediante lævigatione ſuper marmor, pulveris vel pilularum forma exhibetur. Hujus remedii uſum in pſora & variis aliis cutaneis morbis utilem expertus eſt cl. Author, imo in ipſa gonorrhæa virulenta & bubonibus venereis opem attulit ſine moleſta ſalivationis excitatione, licet ad grana qvindecim qvotidie per aliqvot ſeptimanas exhibitum fuerit. Hæc duo ſimpliciter & ſine operoſo chymico labore conjuncta remedia laudem re vera merentur, & ipſe aliqvoties in praxi ad depurandum ſerum ſangvinis tam in inqvinamentis venereis, qvam aliis lymphæ depravatio-

tionibus, iisdem exoptato cum ſucceſſu uſus ſum. Nec mirandum hoc, cum bina iſta, ſeorſim etiam exhibita, ſatis efficacia ſunt & in variis morbis rebellibus jam dudum cognita & probata: Mercurius enim vim ſulphuris antimonii intendit & magis activam reddit, & ſulphur e contra Mercurii nimiam agilitatem ita infringit & moderatur, ne ille repetito & continuato uſu nimias in corpore turbas excitet.

§. VI.

Cogitaverunt qvidem antea Chymici duo hæc potentia medicamina per varias artes conjungere & unire, ita tamen ut partes noxias, rudiores & minus utiles inde ſeparando, elementa maxime activa conjungerent, & in unum corpus redigerent; hinc varia compoſita & panaceæ inde emerſerunt, magnificis qvidem laudibus, ut Chymicorum mos eſt, ab Authoribus in cœlum elata, ſed qvorum plurima ipſo uſu ſæpe infida, incorrecta & intentioni medentis minus congrua reperta ſunt, & huic ſimplici miſcelæ ſulphuris antimonii & mercurii dulcis longe poſtponenda, qvæ uſu ipſo ſe jam toties probavit. Non jam diſqvirere animus eſt, qvodnam ſulphuris antimonii genus ad hanc mixtionem potiſſimum eligendum ſit, ſed potius illud judicio practico uniuscujusqve relinqvimus, cum hoc ad ſcopum noſtrum nihil faciat, utpote qvi polychreſtum, egregium & ſumme activum Mercurii, & præſertim dulcis, uſum evincere allaboravimus, qvodqve in multis aliis, qvam venereis, affectibus utile & commendandum ſit remedium. Pergimus jam ad ſingularem qvendam mercurii dulcis uſum explicandum,

de cujus certitudine experientia me edocuit, & qvem a nemine adhuc hac methodo propoſitum eſſe crediderim.

CAPUT III.

De ſingulari qvodam Mercurii dulcis uſu.

§. I.

Recenſitis ſic in genere variis Mercurii virtutibus, ad rem medicam pertinentibus, accedimus jam ad peculiarem qvendam uſum Mercurii dulcis, qvo minima mole, ſed repetitis vicibus exhibitus lymphæ vitia egregie corrigit, ſtagnationem diſcutit, mucideitatem reſolvit & colliqvat, & glandulis eo ipſo, ne dicam qvalitate ſpecifica, tonum reſtituit & obſtructiones earum reſerat. Sunt autem præcipue affectus faucium, & inprimis glandularum ſecretioni liqvidi ad fauces lubricandas deſtinatarum, in qvibus ſaluberrimum illius uſum expertus ſum, ad infarctum glandularum & membranæ pituitariæ a materia viſcida & pituitoſa expediendum, & tonum illis debitum reſtituendum. Fateor non eqvidem novum eſſe mercurialia in tali ſtatu applicare & purgantibus admiſcere; imo in qvibusdam caſibus, præſertim ſi aliqvid venerei ſubeſſe ſuſpicio eſt, ad ipſam ſalivationem excitandam proceditur. Sed prima methodus ob brevem & tranſitoriam Mercurii actionem, per purgantium vires præcipitatam, ſæpe uſu ſuo deſtituitur, neqve ſolidum &

con-

conſtantem effectum producit; altera ob varias difficultates, ſalivationis negotium comitantes, vix ac ne vix qvidem, niſi urgente ſumma neceſſitate, eligenda videtur, præſertim cum affectus oris & faucium, durante ſalivationis tempore, potius exaſperari ſoleant. Nec eſt cur vano metu aliqvis ab uſu mercurii dulcis abſterreatur, qvaſi ille in pulveris forma exhibitus fauces arroderet, vel alio modo læderet, cum illud experientiæ non reſpondeat. Si qvis tamen uſum ejus in pulvere reformidaret, ille pillularum forma, vel cum mica panis, vel mucilagine gummi tragacanthi involutum applicare poſſet.

§. II.

Non diffiteor me caſibus qvibusdam felicioris ſucceſſus inductum, nec per ratiocinia a priori remedium hoc applicare cæpiſſe, licet de virtutibus Mercurii generalioribus, antea jam expoſitis & huc facile applicandis, in anteceſſum perſvaſus fuerim; ſed cum cl. Plummero in Tractatu antea laudato puto. *Fieri non poſſe, ut ad cognitionem certam virtutum & effectuum novi alicujus & incogniti remedii in corpus humanum per ratiocinia a priori, qvæ dicunt, perveniamus - - certas tamen concluſiones, aut ſaltim maxime probabiles conjecturas deduci poſſe ex cognitis qvorundam medicamentorum operibus, ad virtutes & effectus aliorum nondum qvidem tentatorum, ſed compoſitorum ex iis, qvorum potentias per repetita experimenta conſtantesqve obſervationes antea didicimus.* Methodus applicandi eſt, ut unicum mercurii dulcis granum, vel ſolum, vel cum abſorbente qvodam mixtum (nam hoc nihil ad rem facit) qvovis die, & præcipue

circa veſperam exhibeatur; ſicqve mirum qvantum aliorum remediorum vires exaltat, & felicem eorum ſucceſſum ſecundat. Nam nec ſoli mercurio dulci hæc tribuo, cum alia ſimul remedia ad rem facientia ſemper adhibui, nec huic ſoli fidendum eſſe credidi. Ut autem mentem meam eo melius explicem, & hanc methodum clariori luci exponam, tres inſigniores caſus, ex pluribus mihi in praxi obvias, in medium proferam; unde qvivis facile judicare poterit, an ſucceſſus Mercurio dulci, an vero aliis remediis adſcribendus ſit, vel an utrisqve ſimul junctis.

CASUS I.

Vir qvadragenarius, temperamenti ſangvinei, ex refrigeratione ſibi inflammationem qvandam faucium contraxerat, cum tonſillarum, uvulæ & reliqvarum partium adjacentium tumore & rubore, unde deglutitio qvidem læſa, & cum dolore aliqvo fiebat, cætera tamen ſanus & vegetus erat. Huic affectui initio levioribus qvibusdam remediis domeſticis reſiſtere conabatur æger, & ſpes aliqva reſtitutionis affulgere videbatur; reſtabat tamen adhuc relaxatio faucium & ſpuria qvædam inflammatio, cum impedimento aliqvali & dolore in deglutiendo. De his vero non ſollicitus &, officio etiam reqvirente, munia ſua alacriter obiens nec frigus vel aëris injurias evitabat, nec diætam in cibo vel potu ſtricte ſatis obſervabat; unde factum, ut iidem affectus ſe longius, qvam omnino exſpectasſet, protraherent. His qvidem motus, ſibi aliqvantum magis proſpicere & cautius procedere incipiebat; nihil tamen ultra molitus, niſi ut aëris injuriis non freqven-

qventer adeo ſe exponeret, gargariſmatibus qvibusdam parabilioribus ex herbis emollientibus cum aqva coctis, & forſan uno vel altero laxante uteretur. Sed hiſce infarctus ille glandularum minime cedebat, potius malum perſtare & jam incrementum indies ſumere videbatur, elapſo interea fere dimidii anni ſpatio. Conſultus ego fauces cum partibus adjacentibus flaccidas & albidi coloris, mucoqve qvodam obſitas inveni; uvula relaxata & tumida apparebat, & tonſillæ plus ſolito prominentes duritiem qvandam præ ſe ferebant, qvaſi a materia lenta & viſcoſa, illas oppilante, provenientem. Enimvero vecte qvodam opus eſſe judicavi, ut tam diu ſtagnans & tenaciſſima pituita reſolveretur & diſcuteretur, idqve, per varia experimenta antea edoctus, non ſine ſpe qvadam rationali, a mercurio dulci, mea methodo applicato, effici poſſe exſpectabam. Ut autem corpus ægrotantis aliqvo modo præpararetur, primo largiorem uſum ptiſanæ cujusdam tepefactæ, ex radicibus ſarſaparillæ, chinæ, polypodii, raſura ligni ſancti & aliis compoſitæ per aliqvot dies ſvaſi, deinde pillulas purgantes cum granis qvatuor Mercurii dulcis commixtas exhibui; & ſeqventi die granum unum mercurii dulcis pillulari forma veſperi circa lecti introitum præſcripſi; cujus uſum porro qvotidie continuare eodem modo injunctum eſt. Non neglexi interim gargariſmata huc facientia in ſubſidium vocare, maxime tamen ex emollientibus & reſolventibus cum lapide prunellæ & melle roſato parata; ſcilicet veritus adſtringentia in tanto infarctu glandularum adhibere. Diæta etiam conveniens & aliqvaliter exſiccans præſcripta eſt, & ut ab omnibus acribus, a-

 ci-

cidis, ſalſis, vino, ſpirituoſis &c. abſtineret, monui. Ptiſanæ antea deſcriptæ uſus loco alius potus omni hoc tempore continuatus eſt, uti etiam gargarismatum, & qvovis decimo qvarto die circiter pillularum purgantium doſis exhibita eſt. Succeſſus curæ hujus fuit, ut poſt qvatuordecim dies ab uſu pillularum mercurialium non levem ſymptomatum mitigationem perſenſerit æger; poſt ſex vero vel ſeptem ſeptimanas plenaria reſtitutione gaviſus ſit. Poſtea, ſublato Mercurii dulcis uſu, per paucas ſeptimanas in uſu ptiſanæ perſtitit, & gargarismata, nunc cum ſubadſtringentibus mixta aliqvoties adhibuit; jam vero per plures annos nullas omnino moleſtias, poſt hoc malum reſiduas, perſenſit.

CASUS II.

Juvenis qvidam ſangvineo-phlegmaticus, viginti aliqvot annos natus, gravi qvodam affectu faucium jam per aliqvot annos infeſtabatur, per vices ſæpius recurrente, qvi ſub ſpecie anginæ pituitoſæ partes faucium deglutitioni & reſpirationi inſervientes occupabat, & tumore ac levi qvadam inflammatione functiones horum organorum turbabat, cum copioſa excretione materiæ ſeroſæ & pituitoſæ: tandem vero ſymptomata ita accreverunt & exaſperata ſunt, ut fere de ægro actum eſſe videretur. Fauces enim, cum uvula, tonſillis & velo pendulo palatino, ita aggeſto humore pituitoſo turgebant, ut nec deglutitioni, nec reſpirationi via ſupereſſe videretur: accedebat tantus materiæ affluxus, ut ſpiritum interdum interciperet, & catarrhum ſuffocativum qvaſi mentiretur. Membrana pituitaria, partes oris internas & reliqvarum par-

partium adjacentium inveſtiens, variis locis læſa & foraminibus qvibusdam pertuſa videbatur, dolore ſatis moleſto concomitante. Succurrendum qvidem primo erat maxime urgentibus ſymptomatibus, præſertim ſuffocationis periculo, tam per ſubductionem alvi per clyſteres injectos, qvam per uſum gargarismatum & mixturarum pectoralium reſolventium & incidentium; qvibus etiam qvadantenus ex voto peractis, reſtabat tamen diutius eroſio faucium cum tumore & dolore partium & materiæ copioſo affluxu. Hiſce motus Chirurgus qvidam in conſilium adſcitus, & forſan venerei aliqvid ſubeſſe ſuſpicatus, lenem qvandam ſalivationem inſtituendam eſſe ſentiebat, ut partes faucium a copioſa hac muci aggeſtione liberarentur, & eroſio faucium ſanaretur: reſtiti tamen huic conſilio, copioſiorem materiæ affluxum ad fauces, durante ſalivationis tempore, metuens, ut ordinario fieri ſolet; unde ſuffocationis periculum augeri neceſſe erat: propoſui autem uſum mercurii dulcis in minutiſſima doſi, ut antea deſcriptum eſt, utpote qvem ſecurioris longe, egregiæ tamen efficaciæ fore conſiderem. Non arridebat admodum alteri hoc conſilinm, utpote qvod lene nimis, & malo averruncando inſufficiens videbatur: ſed æger, tutiorem eligens viam, hac præſertim methodo tractari deſiderabat. Dicto igitur obediens æger fere eadem methodo, qvæ in primo caſu deſcripta, tractatus eſt, niſi qvod uſus laxantium paulo freqventior fuerit, gargarismatibus etiam plura ſubadſtringentia addita ſint, & ptiſana vel decoctum magis exſiccans, ſcilicet lignis qvibusdam additis, uſurpatum fuerit; & ſic tandem a malo ſuo plenarie liberatus eſt,

jam-

jamqve per ſex annos ab hiſce moleſtiis liber & immunis, nullum omnino hujus generis incommodum patitur. Aliqvanto tamen longius temporis ſpatium reqvirebatur, anteqvam hic æger in integrum reſtitui potuit, tam gravi malo & inveterato obſeſſus; licet poſt uſum duorum circiter ſcrupulorum mercurii dulcis inſigniter ſublevatus fuerit, &, continuato adhuc ſcrupuli unius uſu, una cum reliqvis ſupra recenſitis, cum ſanitate omnimodo in gratiam rediit.

CASUS III.

Vir cholerico-ſangvineus, conſiſtentis ætatis, & teneriori corporis ſtructura præditus, antea qvidem variis congeſtionibus pituitoſis & rheumaticis obnoxius, ex improviſo in graviſſimum affectum rheumaticum delabitur, ex pertinaci congeſtione, inſpiſſatione & ſtagnatione ſeri ortum trahentem; & affectus qvidem cum dolore inflammatorio faucium, punctorio aurium, & vertigine ſæpius recurrente initium ſumpſerat, poſtea vero inſignis gravedo acceſſit cum ſpasmodica qvadam artuum tractione, qvæ tempore veſpertino potiſſimum affligebat: qva parum remittente, ſtatim magna relaxatio uvulæ, faucium & ipſius oeſophagi, cum vehementi ejusdem ſpasmo, inſecuta eſt, ita ut cibus & potus difficillime pertranſirent, & graviſſimam tuſſim excitarent; interdum etiam, poſt brevem in oeſophago moram cum magno impetu per os & nares rejicerentur. Interea magnam nervorum debilitatem perſenſit æger, dum vertigo, viſus obſcuratio, & guſtus ac olfactus depravati acceſſerunt: nullum autem indicium inflammationis in partibus affe-

ctis jam aderat, ſed potius partes oris internæ, nempe uvula, palatum pendulum, fauces &c. pallidæ, relaxatæ & ſiccæ apparuerunt; ex ſuperiori vero pharyngis orificio, ſacculi cujusdam ſpeciem repræſentante, pituita qvædam ſpiſſa flavi coloris emanabat, qvæ uſum loqvelæ admodum impediebat, dolor item preſſorius circa naſi & oculorum confinia, a muco indurato & ſtagnante in ſinubus frontalibus ortus, continuo ſæviebat. Nihil qvidem omiſſum, qvod in tanta ſymptomatum congerie lenimen aliqvod afferre poſſet; ita per injectiones in naſum fruſta qvidem grandia pituitæ induratæ educta ſunt, cum ſubſeqvente qvodam levamine, fauces etiam per convenientia gargarismata & applicata topica medicamina qvodam modo ſublevatæ ſunt; ſed res erat brevioris moræ, & nullius effectus conſtantis; nam ſemper idem recurſus ſymptomatum fiebat, & eædem ſuppetiæ qvotidie fere repetendæ erant, ut ægro qvodammodo ſubveniretur. Tandem etiam in hoc caſu vires mercurii dulcis experiri, eumqve methodo ſuperius commendata propinare decretum eſt; nempe unicum granum qvavis veſpera exhibendo, non neglectis interim reliqvis remediis huc facientibus. Et certe vix ſcrupulus unus mercurii dulcis abſumptus erat, cum ecce! velum palati pendulum cum uvula ſe retrahere, & priſtinum ſitum reaſſumere incipiebat, pharynx etiam pone locata una cum faucibus colorem naturalem recipere videbatur; guſtus præterea & olfactus in meliorem ſtatum redacti ſunt, &, continuato adhuc ſcrupuli circiter dimidii uſu, hæc omnia ſatis recte ſe habere viſa ſunt. Rejectio qvidem cibi & potus per os & nares interdum, licet non adeo

freqventer, recurrebat; ſed hoc ex ſingulari qvadam atonia & relaxatione oeſophagi ortum trahebat, nondum debitum tonum & firmitatem, poſt tam gravem ſeroſorum humorum decubitum, adepti. Varia qvidem alia ſymptomata in hoc ægro præſentia erant, qvæ opem medicorum reqvirebant, qvæqve ſciens prætereo; cum ad ſcopum meum ſufficit oſtendiſſe, uſum mercurii dulcis in qvibusdam faucium affectibus ſingularem opem attuliſſe, ſicut in hoc caſu nec ſpei meæ defuit, idqve ſine omni turba & moleſtia.

BREVIS EPICRISIS.

Non eqvidem author cuiqvam ſum, ut in affectibus inflammatoriis faucium mercurii dulcis uſum applicet; ſed ex hiſce, ſincera fide relatis, liqvere puto, eundem in affectibus faucium pertinacioribus, a pituita tenaci, viſcida, glandulas obſtruente & in iisdem ſtagnante oriundis, ſingularem opem præſtitiſſe, & conſtantem effectum produxiſſe; qvod ab aliis medicamentis adhibitis effici non potuit, idqve ſine omnibus incommodis & turbulentis motibus, negotium ſalivationis comitantibus: neqve enim vel minimum ſalivationis indicium, vel in eandem propenſio ſub uſu mercurii in dictis ægris apparuit, nec etiam reliqvæ functiones ullo modo turbatæ ſunt, ſed appetitus, excretiones &c toto hoc tempore viguerunt. In tertio caſu lenis qvidem apophlegmatismus ſeqvutus eſt, poſt reſolutionem & atenuationem materiæ lentæ & viſcidæ, membranam pituitariam & glandulas obſtruentis, ſed id tamen ſine omni moleſtia, vel partium oris & faucium intumeſcentia. Videtur etiam hæc obſervatio ſenten-

ten-

tentiis eorum adverſari, qvi effectum mercurii a ſola gravitate deducunt; qvomodo enim, qvæſo, unicum mercurii dulcis granum, per 24 horarum intervalla aſſumptum hoc modo agere potuiſſet, & ſola gravitate humores viſcidos ac tenaces corrigere & attenuare, idqve ſpecifice in partibus affectis oris & faucium, ſine ulla notabili humorum in reliqvis corporis locis commotione & exagitatione. Patet qvoqve hinc ſumma Mercurii mobilitas & penetrandi efficacia, qvibus ille, etiam minima mole aſſumptus, intimos glandularum receſſus ſubit, materiam lentam & viſcidam ſubigit & attenuat, & ſic ad excretiones aptam & diſpoſitam reddit; qvod certe ab aliis remediis, præſertim Galenicis, operoſiori longe apparatu & majori qvantitate adhibitis, fruſtra qvis exſpectaret. Nec dubito, qvin in aliis morbis chronicis, a defectu motus & langvore, vel cauſis ſic dictis frigidis, & hinc oriundis infarctibus viſcerum interiorum, inprimis glandularum, proficiſcentibus etiam in minima doſi effectum ſatis egregium præſtare poſſit; qvod, præſertim in tenera ætate, ipſe expertus ſum. Forſan igitur laborioſis illis præparationibus, & artificioſis per chymicam artem ligationibus mercurii, e. g. per aurum, ſtannum &c., opus non eſt, cum mercurius in tantilla qvantitate, & a qva nullæ omnino turbæ in corpore humano metuendæ ſunt, exhibitus idem vel plus præſtare poſſit. Firmiter enim perſvaſus ſum, qvicqvid inſignioris & penetrantioris effectus ſumptuoſa hæc & tantum venditata compoſita efficiunt, id maximam partem mercurio deberi; cujus ſimplex & conſtans natura per talia addita vix alterari, vel in melius mutari poteſt. Sed

de

de his plura ſcribere ſuperſedeo, id unice addens, ma-
le ægris ſuis illos Medicos conſulere, qvi potentiora &
generoſiora ejusmodi medicamina, qvemadmodum
mercurialia, martialia, chinata, opiata &c. fere in to-
tum rejicere, & ex penu medico proſcribere tentant,
metu gravioris noxæ, vel mali inde metuendi: nam
faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant, dum of-
ficioſa ſedulitate & exſpectatione ægros ſuos defati-
gant; qvibus tamen raro morborum chronicorum per-
tinacia vincitur. Talia certe medicamenta, ſi manu
periti artificis adminiſtrantur, tantum abeſt, ut ali-
qvid habeant periculi, ut ad illa, tanqvam ad ſa-
cram anchoram, cordatis Medicis ſæpe
ſit confugiendum.